

France Kresal

MARIBORSKA TEKSTILNA INDUSTRIJA 1922–1992 – VZPON IN ZATON

Tekstilna industrija je bila najpomembnejša gospodarska panoga v Mariboru. Med dvema vojnama je ta industrija predstavljala skoraj polovico kapacitet v Sloveniji, Slovenija pa je imela najmočnejšo industrijo v Jugoslaviji. Z nastankom jugoslovanske države leta 1918 se je Slovenija znašla v novem gospodarskem prostoru. Odprlo se ji je veliko tržišče, kar je bila prednost pri nadaljnjem razvoju.

Prometne razmere so bile za razvoj industrije v Sloveniji ugodne. Železniško omrežje je bilo že zgrajeno in je v glavnem ustrezalo prometnim potrebam, prav tako ceste. Poštni promet je bil v glavnem dobro razvit, najbolj poštni in telegrafski; telefonski se je močno razvil šele v tridesetih letih, ko sta Ljubljana in Maribor dobila avtomatske telefonske centrale. Razvoj industrije je omogočila tudi elektrifikacija Slovenije, ki se je začela že pred prvo svetovno vojno, intenzivno pa se je izvajala po njej. Še pred drugo svetovno vojno so bila elektrificirana vsa industrijska središča.

V Sloveniji so bile najpomembnejše panoge tekstilna, kovinska in metalurška; predstavljale so polovico vse industrijske proizvodnje. Po vloženem kapitalu in po številu delovnih mest je bila najpomembnejša tekstilna industrija s četrtno vsega industrijskega kapitala in 27 odstotkov delovnih mest. Skupna vrednost slovenske industrijske proizvodnje pred drugo svetovno vojno je bila 4,2 milijarde dinarjev, kar je bilo tedaj približno tretjina vrednosti jugoslovanskega državnega proračuna.

Tekstilna industrija je v Sloveniji doživela največji razvoj v letih od 1922 do 1939. Ob nastanku Jugoslavije so bile v Sloveniji pomembnejše le tekstilne tovarne v Trziču, Litiji in Preboldu z okrog 1350 delavci. Leta 1939 je

bilo pri nas že 67 tovarn, tekstilnih delavcev pa okrog 17.000. Nastali so novi tekstilni centri v Mariboru, Kranju in Celju. V Mariboru pred prvo svetovno vojno ni bilo tekstilne industrije. Po nastanku Jugoslavije pa je bilo zgrajenih 15 večjih oziroma velikih tekstilnih tovarn, ki so leta 1939 zaposlovale več kot 7000 delavcev. Največje so bile Doctor in drug, Hutter, Rosner in Ehrlich.

Ob nastanku stare Jugoslavije je bilo na njenem ozemlju 18 tekstilnih tovarn s 109.300 vreteni, 7170 statvami in 5250 zaposlenimi delavci. Izdelovale so predvsem bombažno blago, v Srbiji tudi grobo volneno blago. Zahodna državna meja je od Slovenije odrezala dve tretjini tekstilne industrije; ostale so samo tovarne v Trziču, Litiji in Preboldu. Na jugoslovanskem tržišču je v prvih letih po vojni izredno primanjkovalo tekstilnega blaga. Do razpada habsburške monarhije so bile njene južnoslovanske dežele tržišče za močno razvito češko in avstrijsko tekstilno industrijo, srbsko tržišče pa je bilo izredno slabo preskrbljeno. Nove državne meje so ustvarile tudi nov gospodarski prostor. Prej normalni trgovinski odnosi na prejšnjem enotnem tržišču so postali zunanjetrgovinski odnosi z deviznim ali klirinškim poslovanjem, ki so ga ovirale še carinske tarife in zapleteni meddržavni odnosi. Uvoz tekstilnega blaga je bil velik problem nove države, zato je bil hiter razvoj tekstilne industrije v industrijskem razvoju Jugoslavije med dvema vojnama zelo pomemben. Država ga je pospeševala z visoko carinsko zaščito, s krediti, z zunanjetrgovinsko in devizno politiko ter z raznimi olajšavami, ki jih je dajala tujim in domačim podjetnikom. Omogočala je ustanavljanje podjetij z udeležbo tujega ali pretežno tujega kapitala. Industrialce je oproščala carin na uvoz tekstilnih strojev, tujim podjetnikom pa omogočala prenos celotnih tovarniških naprav. Tako gospodarsko politiko je omogočala tudi predimenzioniranost tekstilne industrije na Češkem in v Avstriji, ki je z razbitjem prejšnje monarhije izgubila širše tržišče za svoje tekstilne izdelke. Jugoslavija je postala za to industrijo izredno pomembno tržišče. Zaradi visoke carinske zaščite ga ni osvajala samo s svojimi izdelki, ampak je vlagala tudi svoj kapital, stroje ter nameščala tekstilne in finančne strokovnjake. Mnoga podjetja so preselila svoje tovarne v Jugoslavijo, investirala kapital, nekateri veliki tuji koncerni so ustanavljali svoje podružnice. Slovenija se je v novih gospodarskih in političnih razmerah znašla zelo dobro.

Takoj po vojni sta bila v vseh tujih podjetjih uvedena poseben državni nadzor in sekvester, ki je veljal do izvedbe nacionalizacije tujega kapitala. Nacionalizacijo so izvedli tako, da je prišel večinski kapital v domače denarne zavode. Nadaljnji razvoj tekstilne industrije je največ financiral tuj

kapital. Domačega je bilo malo, komaj tretjina, in bil je razdrobljen v več manjših tekstilnih podjetjih. V starih podjetjih je ostal prevladujoč kapital avstrijski še tudi po "nacionalizaciji". Za izgradnjo nove tekstilne industrije je bil od tujega kapitala najpomembnejši češkoslovaški; v njem je bil opazen kapital sudetskih Nemcev, ki je v Sloveniji sam ustanovil tri največja tekstilna podjetja (Doctor in drug v Mariboru ter Jugočeško in Jugobruna v Kranju), v sodelovanju z jugoslovanskim in deloma avstrijskim pa še 18 večjih podjetij in nekaj manjših. Avstrijski kapital je bil po velikosti in pomenu takoj za češkim. Mariborska tovarna svile je bila do leta 1930 podružnica avstrijskega koncerna Bujatti, tudi nekaj manjših podjetnikov je preselilo svoje tovarne iz Avstrije, predvsem pa je avstrijski kapital sodeloval s češkim in z jugoslovanskim; najpomembnejše so bile mariborske tekstilne tovarne Avgust Ehrlich, Karl Thoma, Hugo Stern, Mariborska tekstilna tovarna, Zelenka, Hutter in drug. Avstrijski kapital se je angažiral predvsem v raznih oblikah z bančnim kapitalom dunajskega Creditanstalta. Poljski kapital je bil majhen, investiran je bil samo v Intexu v Kranju. Švicarski kapital je bil prvotno investiran samo v Tržiču, leta 1938 pa je prišel v švicarske roke kapital podjetij Doctor in drug ter Zelenka iz Maribora. Angleški kapital je bil do leta 1938 samo v Tržiču, tega leta pa je prevzel večinski paket delnic Jugočeške v Kranju. Sprememba lastništva kapitala leta 1938 je bila samo posledica političnih razmer. Od večjih tovarn so bile samo z domačim kapitalom zgrajene le Motvoz in platno v Grosupljem, Stora v Ljubljani in tekstilna tovarna Franja Sirca v Kranju. Pri razvoju tekstilne industrije so se zelo močno angažirali trgovci; zlasti velja to za Maribor. Najpomembnejši so bili Hutter, Schonsky, Zelenka, Rosner, Urbanc, Sirc, Medic, Miklavc in drugi. Od domačih bank, ki so sodelovale v kapitalu, so bile najpomembnejše Ljubljanska kreditna banka, Slavenska banka, Trgovska banka, Zadrúžna gospodarska banka, Kreditni zavod za trgovino in industrijo, Jugoslovanska banka, Jugoslovanska združena banka in Jadransko-Podunavska banka.

Slovenija, ki se je prej razvijala v senci močno razvitega gospodarstva v avstrijskih in čeških deželah, se je osvobodila konkurence močno razvite tekstilne industrije zunaj svojega ozemlja. V dvajsetletnem razvoju med dvema vojnama sta postala Maribor in Kranj najpomembnejša tekstilna centra ne samo v Sloveniji, ampak tudi v Jugoslaviji. V Mariboru se je tekstilna industrija razvila najprej in je bila tudi pozneje najbolj razvita. V Kranju se je tekstilna industrija razvila nekaj let pozneje, dala pa mu je popolnoma svoj značaj. Druga mesta so pritegnila tekstilne podjetnike šele

pozneje. Nobena lokacija starih treh tovarn (Tržič, Litija, Prebold) pa ni pritegnila podjetnikov, da bi v njeni bližini postavljali nove tekstilne tovarne. Do leta 1941 je bilo v Mariboru zgrajenih 15 večjih tekstilnih tovarn, v Kranju pa 8. Drugje tekstilna industrija ni bila tako skoncentrirana, tudi tovarne so bile nekoliko manjše. V Ljubljani z okolico so bile 4 tovarne, v Celju 3, v Škofji Loki, Kočevju in Laškem po 2, v Tržiču, Grosupljem, Litiji, Preboldu in Majšperku pa po ena večja tekstilna tovarna. Manjša tekstilna podjetja in pletilstvo so se razvijala v Ljubljani z okolico (10), okrog Domžal in Kamnika (5), Radovljice (4), Kočevja (3), okrog Maribora (12), Celja (6) in v Novem mestu (5); v Žireh ter na Bledu se je razvilo industrijsko izdelovanje čipk in vezenin. V Celju, Mariboru, Murski Soboti in v Novem mestu je bilo 5 tovarn perila. V Škofji Loki, Radovljici in Domžalah so bile tovarne klobukov. V Ljubljani, Mariboru, Kranju in v Polzeli je bilo 7 večjih tovarn pletenin in nogavic.

Za Slovenijo je bila značilna predvsem bombažna tekstilna industrija. Le nekaj tovarn je predelovalo tudi celulozno vlakno, sintetično svilo, volno in lan. Domačih surovin ni bilo. Najprej se je razvila samo tkalska industrija; v tridesetih letih se je močneje razvila tudi predilska industrija, vendar nikoli toliko, da bi lahko pokrivala vse potrebe domačih tkalnic. Zato so poleg surovega bombaža uvažali še velike količine bombažne preje. Tekstilne tovarne v Sloveniji so predelale 75 odstotkov vsega surovega bombaža in 56 odstotkov vse bombažne preje v državi. Več kot polovica vse jugoslovanske tekstilne industrije bombaža je bila v Sloveniji. Vrednost tekstilne proizvodnje je bila največja v Sloveniji, njen delež je bil 37 odstotkov vse tekstilne industrije v državi, na Hrvaško je prišlo 30 odstotkov in na vse drugo ozemlje 33 odstotkov. Vrednost tekstilne proizvodnje na enega zaposlenega delavca je bila v Sloveniji 67.000 dinarjev, na Hrvaškem 54.000, v drugih predelih pa 28.000 dinarjev.

Tekstilna industrija je bila najpomembnejša industrijska veja v slovenskem gospodarstvu med vojnama. Na prvem mestu je bila po vloženem kapitalu, vrednosti proizvodnje in številu zaposlenih delavcev. Nanjo je odpadlo 23 odstotkov vsega osnovnega kapitala, ki je bil investiran v industrijo na Slovenskem do leta 1939, imela je 37 odstotkov vseh delovnih mest v industriji in dajala je 25,5 odstotkov vrednosti vse industrijske proizvodnje.¹

¹ France Kresal: Tekstilna industrija v Sloveniji. Ljubljana 1976, str. 52–158.

Tabela 1: Tekstilne tovarne v Mariboru leta 1939

Podjetje	Osnovni kapital v milijonih dinarjev	Vrednost izdelkov v milijonih dinarjev	Število delavcev
Doctor in drug	52,7	97,8	1600
Mariborska industrija svile	5	30	550
Mariborska tekstilna tvornica	31,5	77,7	600
E. Zelenka & Co.	5,55	29	450
J. Hutter in drug	52	101,8	1500
Ehrlich August	13	47	800
Rosner Marko	6	35	1000
F. Vlah, Ruše	3,5	3,5	120
Mariborska tovarna svile	2,4	6,3	100
13 malih podjetij	15,8	24,39	652
Skupaj	186,10	452,49	7452

Mariborska mehanična tkalnica in apretura Doctor in drug, Maribor

Podjetje je bilo ustanovljeno 6. junija 1922. Ustanovila sta ga Edvard Doctor in njegov zet Ernest Zucker, oba tovarnarja v Nachodu na Češkem. Firma Edvard Doctor je bila ustanovljena že leta 1851 in je imela v Nachodu veliko tekstilno tovarno. Ernest Zucker je bil poleg tega še upravni svetnik več tekstilnih podjetij na Češkoslovaškem in v Avstriji, bil je upravni svetnik skoraj vseh podjetij Mautnerjevega tekstilnega koncerna. Leta 1938 je prevzel švicarsko državljanstvo in se preselil v Zürich.

Edvard Doctor in Ernest Zucker sta podjetje v Mariboru ustanovila kot javno trgovsko družbo, katere solastniki so bili še Olga Doctor, Johan Selinger in Bertold Löubeer. Leta 1926 je Edvard Doctor umrl in njegov delež je prevzela žena Olga Doctor, ki je živela na Dunaju. Dne 30. januarja 1928 pa je vse deleže prevzel Ernest Zucker, ki je postal edini lastnik podjetja.

Leta 1939 je podjetje prevzela delniška družba *Predilnica in tkalnica, d.d. Beograd, tvornica Maribor*, ki je bila ustanovljena 1. junija 1939 z 20 milijoni dinarjev osnovne delniške glavnice; 19.800 delnic je imel Ernest Zucker, 200 pa upravni svetniki novoustanovljene delniške družbe, ki so

bili: Stanko Šverljuga, minister v pokoju; Aleksander Božičković, direktor Jugoslovanske združene banke, Zagreb – Beograd; Boris Todorović, polkovnik v pokoju; Bogdan Pogačnik, direktor mariborske podružnice Jugoslovanske združene banke; dr. Alojz Juvan, mariborski župan; Milan Milić, industrialec v Zagrebu. Bogdan Pogačnik in Aleksander Božičković sta bila predstavnika Jugoslovanske združene banke, drugi štirje pa predstavniki političnega in poslovnega življenja v Jugoslaviji, ki so bili v upravnem svetu delniške družbe zato, da bi podjetju pomagali s posredovanjem javnih naročil ter nabav surovin v izrednih razmerah druge svetovne vojne, zaradi katere je v Jugoslaviji močno primanjkovalo bombaža in bombažnega prediva. Te surovine je razdeljevala državna direkcija, ki pa je bolj dajala prednost podjetjem v Srbiji, zato je še nekaj drugih tekstilnih podjetij v letih 1939 in 1940 preneslo svoje sedeže v Beograd ali pa v notranjost Srbije (Jagodina).

Edvard Doctor in Ernest Zucker sta začela že spomladi leta 1922 graditi tekstilno tovarno v Mariboru na desni obali Drave pri koroškem kolodvoru. Najprej je bila zgrajena tkalnica, ki je začela obratovati v začetku leta 1923. Tkalske stroje so pripeljali v glavnem iz svoje tovarne v Nachodu na Češkoslovaškem, od koder so dobavljali tudi vso potrebno prejo. Carina jih pri tem ni ovirala, ker je bil uvoz tekstilnih strojev dovoljen brez carine, preja pa je bila zelo nizko carinjena in se je uvoz izplačal. Leta 1928 so začeli graditi še predilnico; v letih 1933 in 1938 so tovarno v Mariboru močno razširili. Vanjo so do leta 1939 investirali 52,7 milijona dinarjev kapitala, ki je bil do leta 1938 češkoslovaški, potem je postal švicarski.

Tovarna je imela 22.000 vreten in 840 statev. Izdelovala je bombažno blago in prejo. Leta 1938 je izdelala 4.354.700 m bombažnih tkanin v vrednosti 50,21 milijona dinarjev in 2598 t bombažne preje v vrednosti 47,813 milijona dinarjev. Do leta 1930 je zaposlovala okrog 300 delavcev, potem do leta 1935 okrog 870, do leta 1938 okrog 1100, leta 1939 pa že 1600 delavcev. Bila je med največjimi tekstilnimi tovarnami v takratni Jugoslaviji.

Med drugo svetovno vojno je bila tovarna porušena; do leta 1947 je bila obnovljena. Decembra 1946 je bilo podjetje nacionalizirano in se je preimenovalo v *Predilnica in tkalnica Maribor-Tabor*; k podjetju je bila priključena še Tovarna pletenin Zora. Leta 1962 sta se združili tovarni Tabor in Merinka. Leta 1963 sta se tovarni Tabor-Merinka in Mariborska tekstilna tovarna združili v enovito podjetje MTT Maribor. V letih 1970–80 je podjetje Tabor-Merinka zgradilo novo tovarniško poslopje, kupilo so-

dobno opremo ter uvedlo računalniško tehnologijo za izdelavo vseh vrst volnene preje, modnih tkanin in pletenin. Leta 1992 je zaposlovala 900 delavcev; v tovarni je bilo 12.000 vreten za bombaž, 9400 za volno, 100 statev in 8 pletilnikov.

Mariborska industrija svile (Bujatti, Karl Thoma)

Avstrijski koncern za svilo Bujatti z Dunaja je v sodelovanju s Slavensko banko 16. decembra 1922 ustanovil delniško družbo Metra, združene tvornice trakov in pramenov d.d., Ljubljana, s 5 milijoni dinarjev delniške glavnice. Upravni svet družbe so sestavljali: Avgust Praprotnik, ravnatelj Slavenske banke; Karl Anton Kregar, trgovec v Ljubljani; dr. Fran Novak, odvetnik v Ljubljani; dr. Franjo Lipold, odvetnik v Ljubljani; dr. Ivo Benkovič, odvetnik v Ljubljani; Karl Schwarz, ravnatelj tovarne trakov Bujattovega koncerna na Dunaju in v Dobruški na Češkem; Siegfried Schlesinger in dr. August Fantl, prokurista koncernove tekstilne tovarne v Tanwaldu v Avstriji in upravna svetnika podjetja Zerković, tovarne trakov in pozamentrije v Pragi. Prokurist podjetja in ravnatelj družbe je bil Edvard Praprotnik.

Podjetje je imelo dve tovarni za svilo in trakove v Mariboru in eno manjšo na Fužinah pri Ljubljani. Izdelovale so tiskano blago iz svile.

Po zlomu Slavenske banke leta 1926 je podjetje zašlo v finančne težave in 12. septembra 1927 je bil razglašen konkurz. Dne 12. oktobra 1928 je bila zaznamba konkurza izbrisana in podjetje je prevzel koncern Bujatti sam. Zamenjali so upravo podjetja in sestavili nov upravni svet, ki so ga sestavljali: Eugen Bujatti in Franc Pavel Bujatti; Egon Bujatti, industrialec v Šumperku na Moravskem in upravni svetnik Bujattijevega koncerna; inženir Maks Hesse, industrialec v Mariboru; Stanislav Lapajne, odvetnik v Ljubljani. Dne 5. januarja 1931 so družbo preimenovali v *Mariborsko industrijo svile, d. d.*, in sedež družbe prenesli v Maribor, kjer je bilo težišče proizvodnje.

Dunajski koncern Bujatti je zašel v krizo in leta 1933 je podjetje prevzel češkoslovaški tekstilni koncern za svilo Thoma iz Lanškrouna na Češkem. Tovarni v Mariboru je prevzelo podjetje Thoma & Co., Maribor; osnovna glavnica te družbe je bila 6.468.441 dinarjev. Mariborska industrija svile, d. d., je obdržala le tekstilno tovarno v Ljubljani, zato so znižali

osnovno glavnico od 5 milijonov na 850.000 dinarjev. Zamenjali so tudi upravni svet družbe, ki so ga sestavljali: Karl Thoma, Emil Ripper, Hans Jonisch in Rudolf Titz, vsi tovarnarji v Lanškrounu na Moravskem; inženir Dušan Serneck, bivši minister, in dr. Ivo Benkovič, odvetnik v Ljubljani.

Tekstilni tovarni v Mariboru sta izdelovali blago iz čiste svile, umetne svile in iz polsvile. Imeli sta tkalnico, barvarno, apreturo in tiskarno. Leta 1938 je proizvodnja dosegla 2 milijona metrov tkanin. Do leta 1938 je bilo zaposlenih okrog 300 delavcev, leta 1939 pa 550. Tekstilna tovarna v Ljubljani je bila manjša; izdelovala je trakove in pozamenterijo. Leta 1938 je znašala vrednost proizvodnje 773,5 tisoč dinarjev. Zaposlovala je okrog 20 delavcev. V dve tekstilni tovarni v Mariboru so leta 1938 investirali 9,364 milijona dinarjev kapitala, v tovarni Metra na Fužinah pri Ljubljani pa 1,281 milijona dinarjev.

Mariborska tekstilna tvornica, d. z o. z., Maribor

V letih 1924 in 1925 je Bedřich Schonsky, trgovec v Mariboru, ustanovil dve tekstilni podjetji: eno v sodelovanju podjetnikov družbe Schick & Co. iz Prage, drugo pa z Ervinom Zelenka, trgovcem v Mariboru. Dne 14. avgusta 1924 je bilo protokolirano tekstilno podjetje Mariborska belilnica in apretura Schonsky & Löbel, d. z o. z., Maribor z osnovno glavnico 250.000 dinarjev, od katere je bilo vplačano v gotovini samo 50.000 dinarjev, za 200.000 dinarjev je bila ocenjena vrednost nepremičnin, ki sta jih dala družbi na razpolago oba javna družbenika. Družbeniki so bili: Bedřich Schonsky, tovarnar in trgovec v Mariboru (40 odstotkov); Pavel Schick (11 odstotkov), tovarnar iz Prage, solastnik firme Schick & Co., Praga, predsednik in upravni svetnik tekstilne družbe Neumann iz Prage in upravni svetnik delniške družbe Erlacher Textilindustrie A. G. iz Erlacha pri Dunaju; Viljem Löbel (40 odstotkov), trgovec v Mariboru; Henrik Weinberger, pooblaščenec firme Schick & Co., z Dunaja, bil je tudi upravni svetnik Erlacher Textilindustrie A. G. iz Erlacha pri Dunaju. Tu najdemo zvezo s firmo Doctor in drug, kajti tudi Edvard Doctor in Ernest Zucker sta bila v upravnem svetu tega velikega podjetja s 1600 delavci, ki je bila ustanovljena že leta 1884 v Erlachu.

Leta 1925 je Bedřich Schonsky prodal svoj delež (40 odstotkov) firmi Schick & Co. iz Prage in družba se je preimenovala v Mariborsko tekstilno

tvornico, d. z o. z., Maribor. Novi poslovodja je postal Viktor Schick, direktor podružnice Češke komercialne banke v Plznu, ki je zamenjal Henrika Weinbergerja, pooblaščenca dunajske firme Schick. Leta 1931 sta podjetje prevzeli firma Gustav Deutsch iz Dvur Kralova na Češkem in Združena banka iz Prage. Novi poslovodja je postal Franc Mautner, tekstilni referent češke Združene banke iz Prage, ki se je preselil v Maribor. Solastniki podjetja so bili bratje Fritz, Pavel in Ernest Deutsch, vsi podjetniki firme Gustav Deutsch iz Dvur Kralova na Češkem. Konec leta 1940 so lastniki spremenili obliko družbe in sedež prenesli v Beograd. Mariborsko podjetje je prevzela delniška družba MA-VA d. d., Beograd, prejšnja družba Mariborska tekstilna tvornica, d. z o. z., pa je šla 14. februarja 1941 po sklepu družbenikov v likvidacijo.

Osnovni kapital družbe se je od 13 milijonov dinarjev leta 1934 zvišal na 31,5 milijona dinarjev leta 1939, osnovna glavnic pa je bila ves čas 250 tisoč dinarjev.

Schonsky in Löbel sta se prvotno ukvarjala samo s predelavo surovih bombažnih tkanin in sta v Mariboru zgradila samo belilnico in apreturo. Uvažala sta surove bombažne tkanine iz Češkoslovaške od firme Schick, jih predelala in nato prodajala na jugoslovanskem tržišču. V letih 1922 in 1923 sta uvažala po 10 milijonov metrov surovih tkanin; za ta uvoz sta dosegla oprostitev carine. Leta 1924 so v mariborski kaznilnici uredili majhno tkalnico, postavili škrobilnico in snovalnico, v apreturi pa postavili kadi za beljenje bombažne preje. V Varaždinu so najeli staro dvorano in tam uredili tkalnico s 160 statvami. Surovo prejo je dobavljala v glavnem firma Schick. Snovali in škrobili so v Mariboru, osnove pa pošiljali v Varaždin; tam so izdelovali surove tkanine, ki so jih potem v Mariboru belili in apretirali. Leta 1928 so uredili še ročni tisk. Leta 1930 je bila zgrajena nova tiskarna.

Tovarno so pomembno razširili, ko jo je prevzela firma Deutsch. Osnove so še vedno škrobili v Mariboru, jih nato pošiljali v Varaždin, kjer so jih pretkali in surove tkanine spet prepeljali v Maribor. Leta 1934 je bila zgrajena nova avtomatska tkalnica, leta 1936 še predilnica in leta 1938 nova velika barvarna.

Tovarna je izdelovala bombažno blago in blago iz umetne svile. Letna proizvodnja je dosegla 1300 t prediva in 6 milijonov metrov tkanin v vrednosti 75 milijonov dinarjev. V tovarni je bilo zaposlenih 600 delavcev. Decembra 1946 je bila nacionalizirana in leta 1947 vključena v sestavljeno podjetje MTT Maribor.

E. Zelenka & Co., Maribor

Podjetje je bilo ustanovljeno 17. avgusta 1925. Ustanovila sta ga Ervin Zelenka in Bedřich Schonsky, oba trgovca v Mariboru, sicer pa rojena v Lipniku na Češkem in češkoslovaška državljana. Podjetje je bilo javna trgovska družba in se je imenovalo Šlihtovna mehanična tkalnica E. Zelenka & Co., Maribor. Osnovni kapital družbe je bil 5,5 milijona dinarjev. Tovarna je imela bombažno predilnico z 9000 vreteni, tkalnico z 252 statvami, barvarno in apreturo. V tovarni so izdelovali bombažno blago in od leta 1934 tudi bombažno prejo. Letna proizvodnja je bila okrog 3,3 milijona metrov tkanin in do 900 t preje v vrednosti 29 milijonov dinarjev. Zaposlenih je bilo okrog 490 delavcev.

V začetku leta 1938 je podjetje prevzela švicarska družba Snitex S. a. Zürich, Bedřicha Schonskega pa je zamenjal Jiří Pollak iz Korlerova na Češkem. Ta družba je leta 1939 prodala vse stroje iz predilnice v Mariboru angleški firmi *The Star Knitting Company* iz Aleksandrije. V Mariboru je ostala samo tkalnica.

Josip Hutter in drug, Maribor

Podjetje je bilo ustanovljeno 10. februarja 1926. Ustanovil ga je Josip Hutter, trgovec iz Maribora, kočevski Nemeč in jugoslovanski državljan; podjetje je ustanovil v sodelovanju z avstrijsko firmo Wenzel Hoffelner iz Linza. Kot družbeniki javne trgovske družbe so bili vpisani: Josip Hutter, Betka Hutter, roj. Hribar, oba iz Maribora, in Richard Poche iz Linza, zastopnik avstrijske firme.

Osnovni kapital podjetja je bil 3 milijone dinarjev in se je do leta 1939 zvišal na 52 milijonov dinarjev; 52 odstotkov kapitala je bilo domačega, 48 odstotkov pa avstrijskega.

Podjetje je začelo obratovati s tovarno hlačevine sredi leta 1926, do leta 1929 je bila zgrajena tkalnica klotov, leta 1933 predilnica, leta 1937 tovarna sukanca in leta 1939 tkalnica za svilo. Leta 1940 je imela tovarna 36.748 vreten in 704 statve. Hutter je začel delati s 360 delavci in z letno proizvodnjo 324 tisoč metrov hlačevine. Spomladi leta 1936 je zaposloval že 1056 delavcev, letna proizvodnja se je povzpela na 1,2 milijona metrov hlačevine, 4 milijone metrov klota in 1220 t bombažne preje v skupni vre-

dnosti 87 milijonov dinarjev. Leta 1938 je bilo zaposlenih 1500 delavcev, proizvodnja pa je bila 1780 t bombažnega prediva in 9371 milijonov metrov tkanin v vrednosti 101,860 milijona dinarjev. Leta 1940 je bilo zaposlenih 1600 delavcev.

Josip Hutter je imel v Mariboru tudi trgovino z manufakturo na debelo. Trgovinsko podjetje na Rotovškem trgu v Mariboru je ustanovil že 5. julija 1922. Leta 1924 je začela sodelovati s Hutterjem avstrijska firma Wenzel Hoffelner iz Linza, ki jo je v Mariboru zastopal Richard Poche.

Slika 1: Tekstilna tovarna Hutter leta 1947

Vir: Muzej novejšje zgodovine Slovenije, avtor posnetka je Marjan Pfeifer.

Avgust Ehrlich Maribor

Podjetje je bilo ustanovljeno 1. januarja 1927, ko je Ivan Braun, tekstilni industrialec iz Jilemnice, češkoslovaški državljan, osnoval podjetje Predilnica, tkalnica, barvarna, apretura in tovarna pletenin Ivan Braun, Maribor. V preurejene prostore bivše konjeniške kasarne v Mariboru je preselil stroje iz svoje tekstilne tovarne na Češkem. Do poletja leta 1927 so

bili montirani že vsi stroji v pletilnici in tkalnici in tovarna je začela obratovati s 180 delavci.

Leta 1931 je kot tihi družabnik vstopil v podjetje Avgust Ehrlich, tekstilni industrialec iz Libereca na Češkem, češkoslovaški državljan, in leta 1933 prevzel celotno podjetje. Ivan Braun je izstopil iz družbe. Dne 31. avgusta 1933 se je podjetje na novo protokoliralo pod imenom Avgust Ehrlich, Maribor. Tiha družbenika sta bila Ernest Ehrlich, upravni svetnik Jugoslovanske združene banke, in Otto Ehrlich, industrialec v Pragi. Osnovni kapital družbe je bil 13 milijonov dinarjev in je bil češkoslovaški.

Tovarna je imela predilnico, tkalnico, barvarno in apreturo ter oddelek za izdelovanje vate. Izdelovala je bombažno, volneno, polvolneno in vignonjsko prejo ter bombažno blago, hlačevino, volneno in polvolneno blago; v posebnem obratu je izdelovala vato in vatelin. Leta 1938 je bila proizvodnja 637 t bombažne preje, 400 t vate, 1,3 milijona metrov bombažnih ter volnenih tkanin in 5 milijonov metrov zavojnega materiala v skupni vrednosti 47 milijonov dinarjev.

Od leta 1928 do 1933 je tovarna zaposlovala okrog 200 delavcev, do leta 1937 okrog 320, do leta 1939 pa 930 delavcev.

Po nacionalizaciji je bilo leta 1946 ustanovljeno podjetje Tovarna volnenih in vigojne izdelkov, Maribor. Leta 1962 se je podjetje preimenovalo v Merinka Maribor. Tega leta sta se združili Predilnica in tkalnica Maribor ter Merinka v tovarno PTM Merinka, h kateri se je priključila še Ruška tekstilna industrija iz Ruš. Začeli so izdelovati tkanine iz volnene mikane in česane preje. Zgradili so nov obrat za izdelovanje hlačnih nogavic. Merinka je imela leta 1990 okrog 12.000 predilnih vreten za bombaž, 9400 za volno in tkalnico zmogljivosti do 1,9 milijona metrov oplemenitenih tkanin. Zaposlenih je bilo 900 delavcev.

Marko Rosner, tekstilna industrija, Maribor – Melje (Jugotekstil, Jugosvila)

V začetku leta 1932 je bilo ustanovljeno podjetje Jugotekstil, d. z o. z., Maribor, z osnovno glavnico 200.000 dinarjev. Ustanovila sta ga Marko Rosner, mariborski veletrgovec z manufakturo, rojen v Bukovini, od leta 1915 trgovec v Mariboru, jugoslovanski državljan, in Viljem Löbel, češkoslovaški državljan, ki se je bil prejšnje leto ločil od Bedřicha Schonskega.

Konec leta 1939 je Viljem Löbel predal svoj delež Oskarju Dračarju, solastniku tovarne Zlatorog v Mariboru, sam pa emigriral v Ameriko.

Tovarno so začeli graditi leta 1931 in sredi leta 1932 je že obratovala. Imela je 273 statev in je izdelovala tiskano bombažno ter svileno blago in hlačevino. Tovarna je zaposlovala okrog 370 delavcev.

Slika 2: Predilnica in tkalnica Maribor po letu 1945

Vir: Fototeka Muzeja narodne osvoboditve Maribor.

Še istega leta, to je 22. septembra 1932, je Marko Rosner s sodelovanjem dunajskega trgovca Baaderja Wennerja osnoval še eno podjetje. Imenovalo se je Jugosvila, d. z o. z., Maribor. Osnovna glavnicca je bila 200.000 dinarjev. Tovarniški obrati so bili zgrajeni do konca leta 1934. Tovarna je imela 170 statev, ki so tkale modno blago za ženske obleke in perilo. Ta obrat je zaposloval okrog 100 delavcev.

Leta 1939 je Marko Rosner ustanovil še tretje podjetje: Tekstilna industrija Marko Rosner, Maribor. To podjetje je osnoval brez tujega sodelovanja in je bilo popolnoma njegova last. Ker zaradi poostrenih določb glede obmejnega pasu ni dobil koncesije za gradnjo predilnice v Mariboru, je svojo firmo preosnoval v delniško družbo Roteks, d. d., s sedežem v Be-

Slika 3: Meljski industrijski bazen

Vir: Fototeka Muzeja narodne osvoboditve Maribor.

ogradu. Ta družba je potem dobila koncesijo za gradnjo predilnice v bližini Beograda, a je okupacija to gradnjo preprečila.

Od leta 1934 do 1938 je bilo v obeh tovarnah Rosnerjevega koncerna zaposlenih 350 do 400 delavcev. Ko je bila 1939 zgrajena še tretja tovarna, so vse tri zaposlovale okrog 1000 delavcev. Rosnerjeve tovarne so bile nove in zelo moderno opremljene. Med prvimi so začeli uporabljati nove tekstilne surovine iz celuloznih vlaken, ki so jih uvažali iz Italije kot »fiocco« in iz Nemčije kot »zellwolle«.

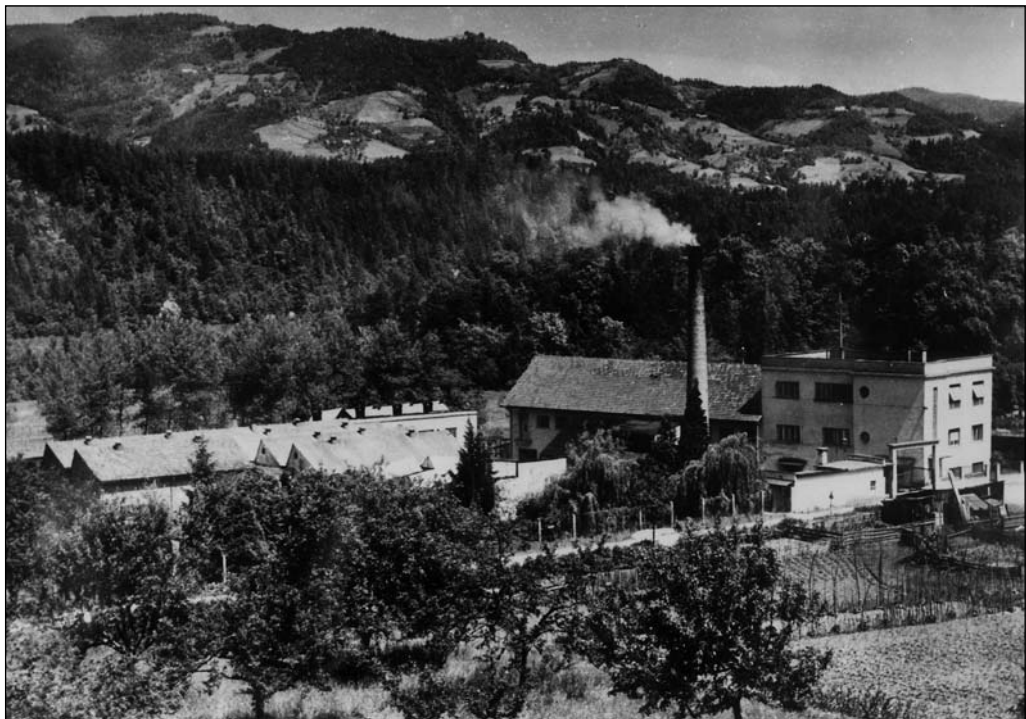
Po nacionalizaciji so se leta 1946 vse tri Rosnerjeve tovarne združile v podjetje Mariborske bombažne tkalnice. Leta 1947 so se temu podjetju pridružile še Hutterjeve tovarne in tovarne MA-VA (Schonsky, Löbel); leta 1949 se je podjetje preimenovalo v MTT. Postopoma so se mu priključila mariborska tekstilna podjetja Doctor in drug (PTM-Tabor), Avgust Ehrlich (Merinka) in Tovarna volnenih izdelkov Majšperk. Tako je leta 1963 nastalo združeno podjetje MTT, Maribor.

Ruška tekstilna industrija, F. Vlah, Ruše pri Mariboru

Podjetje je bilo ustanovljeno 28. decembra 1933. Ustanovila sta ga češkoslovaška industrialca Fridolin Vlach in Gothard Jirašek iz Nachoda na Češkem. Fridolin Vlach je že leta 1923 odprl skladišče bombažnega in lanenega blaga v Slavonskem Brodu. Uvažal ga je iz Češkoslovaške in prodajal v Jugoslaviji. Zaradi zvišanja carinske zaščite v drugi polovici dvajsetih let in zaradi valutnih izgub v gospodarski krizi je konec leta 1933 svoje podjetje v Slavonskem Brodu likvidiral in v Rušah pri Mariboru sam začel izdelovati manufakturno blago.

V prostorih stare kovačije je uredil bombažno tkalnico s 84 statvami. Osnovni kapital 2 milijona dinarjev se je do leta 1939 zvišal na 3,5 milijona dinarjev. Tovarna je izdelovala bombažne tkanine, prtičke in robce. Proizvodnja je naraščala in je leta 1939 dosegla 650 tisoč metrov v vrednosti 3,5 milijona dinarjev. V tovarni je delalo 120 delavcev.

Slika 4: Tekstilna tovarna Vlach v Rušah

Vir: Fototeka Muzeja narodne osvoboditve Maribor.

Mariborska tovarna svile, d. z o. z., Maribor

Podjetje je bilo ustanovljeno 4. oktobra 1933 z osnovno glavnico 500 tisoč dinarjev. Ustanovilo ga je več mariborskih trgovcev in obrtnikov. Družbeniki so bili: Adolf Himmler, posestnik v Pesnici, Franc Kavčič in Franc Močivnik, trgovca v Mariboru; Ernest Berchtold in Maks Ussar, obrtnika v Mariboru, in Oton Wölf, tehnični ravnatelj podjetja. V Radvanju pri Mariboru so zgradili tekstilno tovarno za izdelovanje tkanin iz umetne svile. V tovarno so investirali 2,4 milijone dinarjev kapitala. Leta 1938 so v tovarni proizvedli 374,5 tisoč metrov tkanin v vrednosti 6,3 milijone dinarjev. Zaposlovala je okrog 100 delavcev.

Tekstilna družba d. z o. z., Košaki pri Mariboru

Podjetje je bilo ustanovljeno 15. februarja 1936. Ustanovili so ga Josip Čížek, Edo Duchek in Fran Pollak, vsi češkoslovaški industrialci iz okolice Lanškrouna. Osnovni kapital je bil 2 milijona dinarjev, družbena glavnica pa 400 tisoč dinarjev. Zgradili so novo tkalnico z 52 statvami. Tovarna je izdelovala bombažno blago. Letna proizvodnja je dosegla 800 tisoč metrov tkanin v vrednosti 5,2 milijona dinarjev. Zaposlovala je 130 delavcev.

V Mariboru je bilo še 12 manjših tekstilnih podjetij, ki so zaposlovala do 50 delavcev. Proizvodnja v njih se je gibala od 0,1 do 0,8 milijona metrov tkanin v vrednosti do dveh milijonov dinarjev. Osnovne glavnice teh podjetij so bile od 250 tisoč do 450 tisoč dinarjev. Ta podjetja so bila:

Mehanična tkalnica Hugo Stern & Co., Maribor;

Atama, tekstilna družba z o. z., Maribor;

Alojz Arbeiter, trgovina s krpami in izdelovanje vate;

Mehanična tkalnica E. Klein, Limbuš-Bačar, Maribor;

Prva mariborska tovarna pletenin, d. z o. z., Maribor;

Pavel Kunstek in drg, d. z o. z., Maribor;

Tovarna za preproge, d. z o. z., Maribor;

Jugotovarna, barvarna in apretura, d. z o. z., Maribor;

Alojz Arbeiter, tovarna vate, Maribor;

Jugoehta, tovarna pletenin, k. d., Maribor;

Novak & Co., Maribor;

Teksta, d. d., Maribor.

Za dobavo strojne opreme ter drugih tehničnih potrebščin in pripomočkov za tekstilno industrijo je bilo leta 1928 ustanovljeno podjetje *Anton Pinter, tekstilno-tehnična pisarna in tovarna, Maribor*. Na Teznem so zgradili tudi lastno tovarno za proizvodnjo tekstilnih potrebščin. V njej so izdelovali limele, čolničke, lesene listne šablone in žebličke za potrebe tkalnic, lesene cevke in cevke iz trdega papirja za potrebe predilnic, efektne sukance in druge potrebščine za tekstilno industrijo. Tovarna na Teznem je bila velika 2000 m² in imela je lastno kalorično elektrarno.

Takoj po okupaciji so Nemci to tovarno zasegli in jo preuredili v tovarno letalskih delov. Že julija 1941 so začeli graditi novo tovarno z domačimi in tujimi prisilnimi delavci ter vojnimi ujetniki. Oktobra 1941 je okupator poslal prvih 1350 ljudi na šolanje v Nemčijo. Proizvodni objekti so bili dograjeni marca 1942, do junija so jih opremili s prvimi stroji; v proizvodnji je bilo zaposlenih 4278 delavcev. Spomladi 1943 so obseg pro-

Slika 5: Gradnja tovarne letalskih motorjev na Teznem

Vir: Fototeka Muzeja narodne osvoboditve Maribor.

izvodne podvojili in začeli graditi podzemne proizvode dvorane v velikosti 8512 m². Proizvodnjo so stalno povečevali in konec leta 1944 je bilo na 1500 obdelovalnih strojih zaposlenih 7000 delavcev. Po osvoboditvi se je na tej lokaciji razvila Tovarna avtomobilov Maribor (TAM).

Med drugo svetovno vojno je vsa tekstilna industrija prišla pod nemško okupacijsko območje in bila vključena v nemški gospodarski sistem. Proizvodnja je bila takoj obnovljena in ponekod celo povečana. Nekatere tekstilne obrate so reorganizirali in preuredili. V zadnjih letih vojne je začela proizvodnja upadati, ker je primanjkovalo surovin, številni tovarniški obrati so bili poškodovani ali uničeni. Večino podjetij so Nemci zaplenili, predvsem vsa podjetja tujega kapitala, podjetja v lasti jugoslovanskih bank in Slovencev, ki so bili izseljeni, pregnani ali obtoženi sodelovanja z narodnoosvobodilnim bojem. Med vojno so bile uničene ali zelo poškodovane številne tovarne (Doctor in drug, Karl Thoma, Zelenka, Texta, Vlach in Pintar v Mariboru).

Po vojni je bila vsa privatna lastnina proizvajalnih sredstev nacionalizirana; tako se je zgodilo tudi s proizvajalnimi sredstvi tekstilnih obratov. Nacionalizirana so bila vsa podjetja državnega in republiškega pomena. Za večja podjetja je bila nacionalizacija le formalnost, ker so bila že pred Zakonom o nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij z dne 5. decembra 1946 v celoti ali deloma zaplenjena v okviru tako imenovane patriotske nacionalizacije. V času med 5. in 17. decembrom 1946 so bila nacionalizirana še druga srednja in manjša tekstilna podjetja.²

Obnovitveni načrt Slovenije je predvideval takojšnjo obnovo gospodarskih objektov. V tekstilni industriji so tekla največja obnovitvena dela v Mariboru. V petletnem načrtu pa so bile predvidene nove tekstilne tovarne samo v Mariboru; 74 odstotkov investicij naj bi bilo iz zveznih sredstev, 26 odstotkov pa iz republiških.³

Po nacionalizaciji in končani obnovi tekstilnih tovarn so se vsa tekstilna podjetja združila v tri državna podjetja: MTT Maribor, Svila Maribor in Pik Maribor. Samo MTT Maribor je bilo podjetje državnega pomena, drugi dve sta imeli status republiškega pomena. MTT Maribor je nastal iz predvojnih tovarn MA-VA, Hutter in drug, Jugotekstil, Jugosvila in Roteks; leta 1962 je bila priključena še tovarna Merinka, ki je bila ustanovljena leta 1946; leta 1963 so bile priključene še tovarne predvojnega podjetja Doctor

² Jože Prinčič: Nacionalizacija na ozemlju LR Slovenije 1945-1963. Novo mesto 1994, str. 58–59 in 84–85.

³ Jože Prinčič: Slovenska industrija v jugoslovanskem primežu: 1945-1956. Novo mesto 1992, str. 25, 30, 45–46.

in drug, ki so bile medtem obnovljene. Začeli so izdelovati tkanine iz volnene mikane in česane preje. Zgradili so nov obrat za izdelovanje hlačnih nogavic. Leta 1974 je bila postavljena predilnica volnene česane preje in prenovljena je bila tkalnica; uspešna je bila proizvodnja hubertusa in lodna. V letih 1970 do 1980 so zgradili nove delovne prostore, jih opremili s sodobno opremo in uvedli računalniško tehnologijo za izdelovanje vseh vrst volnene preje, modnih tkanin in pletenin.

Tabela 2: Tekstilna industrija v Mariboru leta 1978⁴

Podjetje	Število delavcev	Prihodek v 1000 \$	Prihodek na delavca v \$
MTT, Maribor	5134	82.430 \$	16.055 \$
Svila, Maribor	755	15.091 \$	19.988 \$
PIK, Maribor	1634	14.554 \$	8.907 \$
Skupaj	7523	112.075 \$	14.983 \$ povprečje

MTT Maribor je leta 1978 obsegal pet delovnih organizacij: MTT Melje Maribor, MTT Merinka Maribor, MTT Tabor Maribor, MTT Sukančarna Maribor, MTT Teksta Maribor. Vseh pet delovnih organizacij je zaposlovalo 5134 delavcev. Letni prihodek je bil 82,43 milijona ameriških dolarjev. Proizvodni program je bil specializiran po posameznih delovnih organizacijah. Proizvodni program delovne organizacije Melje Maribor je obsegal: bombažna mikana in česana preja, preja iz stanične mešanice in iz mešanice sintetičnih vlaken, volnena mikana in česana preja ter preja za pletenje. V proizvodnem programu Merinke Maribor so bile tkanine in sicer: bombažne in volnene tkanine, stanične in sintetične tkanine – čiste in v mešanicah; enobarvne, desinirane in tiskane tkanine. Delovna organizacija Tabor Maribor je izdelovala pletenine, in sicer: jersey tkanine v enotnih barvah, tiskane in desinirane, ki so bile izdelane iz sintetičnih mešanic, iz poliestra, iz volne ter iz mešanice volne in poliestra. Sukančarna Maribor je izdelovala sukanec bombažni, sintetični in laneni za široko potrošnjo pa tudi za potrebe čevljarske, jermenarske in konfekcijske industrije. Proizvodni program delovne organizacije Teksta so bili trakovi, vrvice, elastika, vezalke, gurte in varnostni pasovi. Podjetje MTT Maribor je

⁴ Tabela je sestavljena po podatkih publikacije 150 let slovenske tekstilne industrije (ur. Milan Maver). Ljubljana 1978, str. 46–71. Dinarske vrednosti, ki so navedene v publikaciji, so preračunane v dolarske vrednosti po podatkih o deviznih kurzih za leto 1978. Devizni kurzevi, nastavak. V: Jugoslavija 1918-1988: Statistički godišnjak (ur. Dušan Miljković). Beograd 1989, str. 149.

izvajalo tudi usluge za druge naročnike, in sicer: tiskanje (rolo, roto, film), barvanje, beljenje, kosmatenje, izdelava filmskih šablon, rolo in roto, elektronsko čiščenje preje, adjustiranje tkanin in druge dodelavne posle.

Leta 1992 se je MTT Maribor razdelil na 5 delov. Vseh pet delovnih organizacij se je osamosvojilo in privatiziralo. Prejšnje delovne organizacije so postale delniške družbe ali družbe z omejeno odgovornostjo. Niso bile preveč uspešne. Tekstilna tovarna Tabor d. o. o. je v stečaju. V podjetju MTT Maribor so se v začetku leta 2009 pripravljali na likvidacijo; delavke naj bi dobile po 1500 evrov odpravnine, Maribor pa je izgubil delovna mesta in dohodke iz nekoč bogate tekstilne proizvodnje.

Svila d.d., tekstilna tovarna Maribor je leta 1978 imela 755 zaposlenih. Letni prihodek je dosegel 15 milijonov ameriških dolarjev. Proizvodni program je obsegal: proizvodnja in oplemenitenje tkanin iz naravne svile, umetne svile ter iz sintetičnih filamentov in tkanin mešanic iz sintetičnih filamentov z naravnimi vlakni.

PIK d.d., Maribor je leta 1978 zaposloval 1634 delavcev. Letni prihodek 14,554 milijona ameriških dolarjev so ustvarili z naslednjim proizvodnim programom: moško in otroško perilo, moške in otroške športne hlačke, ženske hlačne nogavice, ženska lahka in modna konfekcija, izdelava posteljnega perila in strojno vezenje, otroška konfekcija.

Tekstilno šolstvo v Mariboru

Tekstilno šolstvo se je v Mariboru razvilo šele po drugi svetovni vojni. Prej so tekstilni strokovnjaki prihajali iz tujine skupaj s tekstilnimi podjetniki in z menedžerji. Prva tekstilna šola v Mariboru je bila triletna tekstilna industrijska šola, ki je bila leta 1949 premeščena iz Kranja. Pri Mariborski tekstilni tovarni pa je bila industrijska šola že leto prej; ustanovila jo je Glavna direkcija zvezne tekstilne industrije in svilarstva. Leta 1949 se je industrijska šola preselila v novo poslopje, kjer je danes tekstilni inštitut. V isti stavbi je bil tudi internat, ki je dajal gostoljubje učencem iz drugih republik takratne Jugoslavije. Veliko jih je bilo iz Črne gore pa tudi bosanskih vojnih sirot je bilo veliko. Po Informbiroju je prišlo iz Češkoslovaške na to šolo precej gojencev, ki so začeli šolanje na Češkem, a ga niso mogli dokončati zaradi političnega spora. Triletna industrijska šola je imela predilski, tkalski in oplemenitilski oddelek.

Leta 1949 je bil v Mariboru ustanovljen delavski tehnikum; sodil je pod zvezno ministrstvo za železnice. Imel je 7 oddelkov, med njimi tudi tekstilnega s predilskim in tkalskim odsekom. Dijaki na tem tehnikumu so bili večinoma iz Duge Rese in povratniki s češkoslovaških srednjih tehniških šol.

Leta 1952 je bila triletna industrijska tekstilna šola ukinjena, ker je morala odstopiti prostore tekstilnemu inštitutu. Pokazalo se je, da je bila ukinitve šole nepremišljena napaka. Zaradi premajhnega dotoka tehnikov iz kranjske srednje tehniške tekstilne šole so morala podjetja nameščati na odgovorna delovna mesta v proizvodnji tudi delavce brez ustrezne strokovne izobrazbe. Zato je bila leta 1958 na željo mariborske tekstilne industrije ponovno ustanovljena triletna tekstilna industrijska šola. Njeni ustanovitelji so bila tekstilna podjetja severovzhodne Slovenije, ki so prevzela tudi stroške vzdrževanja šole. Svoje prostore je imela v preurejeni stavbi na Meljski cesti 74, in sicer 4 učilnice, kovinarsko delavnico, tkalski kabinet in upravne prostore. Pouk je bil dvoizmenski, prakso pa so učenci opravljali v mariborskih tekstilnih tovarnah.

Že po triletnem obdobju je šola spet spremenila svoj program in prerasla v tehniško tekstilno šolo z dvostopenjskim šolanjem. Prva stopnja, ki je bila triletna, je dala poklic kvalificiranega tekstilnega delavca; z uspešno opravljenim četrtem letnikom pa so si dijaki pridobili naziv tekstilnega tehnika. Do leta 1965, ko je šola dobila nove prostore v Smetanovi ulici, je šolanje uspešno opravilo 151 učencev I. stopnje in 113 učencev II. stopnje; od tega je bilo 18 odstotkov predilcev, 61 odstotkov tkalcev in 21 odstotkov oplemenitelcev.

V naslednjih letih so bili gospodarski uspehi tekstilne industrije iz leta v leto slabši. Zato je MTT najprej odpovedal finančno pomoč za vzdrževanje šole. Njej so sledile odpovedi vseh drugih tekstilnih delovnih organizacij. Pojavili so se različni predlogi, kaj storiti, med drugim tudi, da bi šolo ukiniteli. Končno je bila leta 1973 tekstilna šola priključena srednji elektro-strojni tehniški šoli v Mariboru. V začetku je imel tekstilni odsek samo tkalski in konfekcijski oddelek, kasneje je dobil še tekstilno-kemijskega.

Višje in visoke šole so bile tretja smer strokovnega izobraževanja; razvijal se je visokošolski študij in študij na višjih šolah. Zvezna industrijska zbornica je že za leto 1955 dala pobudo za ustanovitev posebnega oddelka za tekstilno stroko na tehniški fakulteti v Ljubljani. Leto pozneje je tudi združenje tekstilne industrije Jugoslavije z dopisom na dekanat tehniške

fakultete v Ljubljani predlagalo, da se na tej fakulteti osnuje oddelek za tekstilno tehnologijo. Predavanja so se začela oktobra 1956; vpisalo se je 129 študentov. Hkrati z začetkom predavanj na ljubljanski fakulteti se je tudi v Mariboru izoblikovala zamisel o ustanovitvi višje tehniške šole, ker je močno industrijsko zaledje Maribora pestilo kronično pomanjkanje strokovnih kadrov. Skupščina SR Slovenije je 26. novembra 1959 sprejela zakon o višji tehniški šoli v Mariboru. Že isto leto je bil objavljen razpis za sprejem študentov v I. letnik strojnega, elektrotehniškega in tekstilnega oddelka.

Višja šola je dobilačasne prostore v tekstilni srednji šoli. Študijski program naj bi zagotovil nov profil tekstilnega strokovnjaka s teoretično podlago pa tudi s poudarkom na praktični usposobljenosti za proizvodnjo. Od šolskega leta 1960/61 je bil na višji šoli organiziran tudi izredni študij. Leta 1965 se je šola iz začasnih prostorov preselila v novo zgradbo na Smetanovi 17; bila je sodobno urejena za predavanja in praktične vaje. Leta 1969 sta bila dograjena še dva objekta: v njima so bile predavalnice ter učilnice pa tudi sodobno urejen laboratorij s knjižnico in čitalnico. Zaradi gospodarskih težav tekstilne industrije se je v sedemdesetih letih zanimanje za študij tekstilne tehnologije zmanjšalo. Ker je bil vpis v tekstilni oddelek preskromen, so ga leta 1973 pripojili strojnemu oddelku. Leta 1976 je bil vpeljan še univerzitetni in podiplomski študij tekstilstva. V okviru Fakultete za strojništvo je bil oblikovan tekstilni oddelek s strokovnim programom tekstilne tehnologije in konfekcijske tehnologije.

Leta 1951 je bil v Mariboru ustanovljen Inštitut za tekstilno tehnologijo; pozneje je bil ustanovljen še Inštitut za tekstilne in konfekcijske procese.

MTT Maribor je začel leta 1951 izdajati prvi strokovni in informativni časopis Razgled; leta 1954 se je preimenoval v Tekstilni razgled in je postal osrednje glasilo slovenskih tekstilcev; od leta 1973 izhaja kot Tekstilec.

Poklicne šole so izvajale redno šolanje in izobraževanje odraslih ob delu. Tekstilni šolski center je združeval vse oblike izobraževanja tekstilnih delavcev in strokovnjakov, tudi izobraževanje odraslih. V sklopu Tekstilnega šolskega centra sta bili Srednja tekstilna šola in Poklicna tekstilna šola. Poleg izobraževanja pa so v delavnicah šolskega centra tudi proizvajali. Ker je tekstilnih strokovnjakov močno primanjkovalo v vsej Jugoslaviji, je bil ustanovljen še Zvezni center za inštruktorje tekstilne stroke. Denar za ta center je dal specialni sklad Združenih narodov. Iz teh sredstev je bila zgrajena moderna predilnica in tkalnica za potrebe praktičnega pouka Te-

kstilnega šolskega centra. V Zveznem centru za inštruktorje so prirejali seminarje za že zaposlene tekstilne delavce, ki so se potem kot inštruktorji vračali v domače tovarne. Vzporedno z mariborskim tekstilnim izobraževalnim centrom se je tak center razvil tudi v Kranju.

Pomembna oblika strokovnega izobraževanja tekstilcev so bile poklicne šole. Najprej so konfekcijske tovarne zaposlovale absolvente nekdanjih obrtnih šol. Ker pa v konfekcijski proizvodnji tak profil kvalificiranih delavcev ni najbolj ustrezal, so uvedli nov učni program za konfekcijske šivilje. Razen teh so ustanavljali nove šole za potrebe konfekcijskih tovarn; to so bile poklicne oblačilne šole. V Mariboru je delovala srednja šola za konfekcijske tehnike, od leta 1977 tudi konfekcijska modelarska šola za potrebe vse Jugoslavije. Šola je do leta 1977 vpisovala le odrasle, ki so se izobraževali ob delu. Od leta 1977 je Šola za konfekcijske modelarje v Mariboru izvajala tudi redno izobraževanje mladine, ki je že končala poklicno šolo. Tekstilce je izobraževala tudi delavska univerza. Oddelki delavske univerze pri Srednji tekstilni šoli, bili pa so tudi v delovnih organizacijah, so izobraževali že zaposlene delavce.

Vsa večja tekstilna podjetja so v sedemdesetih letih sodelovala pri organizaciji skupne prodaje in reklame v okviru Modne hiše, revije Maneken in Centra za sodobno oblačenje.⁵

Žal so te oblike sodobnega marketinga opustili že ob prvih pojavih krize v začetku osemdesetih let. Izobraževanje tekstilnih kadrov je omogočalo razvijanje modnih izdelkov, sodobnih tekstilnih materialov in razvoj sodobne tekstilne tehnologije. Od tekstilnega inženirja in strokovno usposobljenega delavca ter od iznajdljivih tehnologov pri organizaciji dela in kontroli končnih izdelkov so bile odvisne kvaliteta in konkurenčne cene. V obdobju razvijajoče se tekstilne industrije so se zavedali, da brez ustreznega izobraževanja ni dobro organizirane proizvodnje in visoke storilnosti. Med tranzicijsko krizo devetdesetih let so na to pozabili in med prvimi ukrepi za zniževanje stroškov je bilo ukinjanje oddelkov delavske univerze, prenehanje financiranja izobraževanja in razprodaja objektov družbenega standarda.

⁵ Razvoj strokovnih tekstilnih šol. V: 150 let slovenske tekstilne industrije (ur. Milan Maver). Ljubljana 1978, str. 135–140. Modna hiša. V: 150 let slovenske tekstilne industrije (ur. Milan Maver). Ljubljana 1978, str. 143–145. Maneken in Center za sodobno oblačenje. V: 150 let slovenske tekstilne industrije (ur. Milan Maver). Ljubljana 1978, str. 147–148.

Sklepne ugotovitve

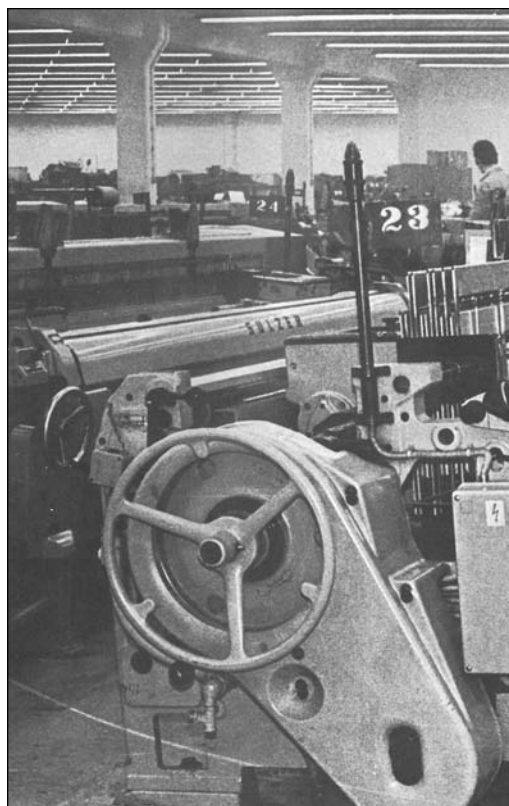
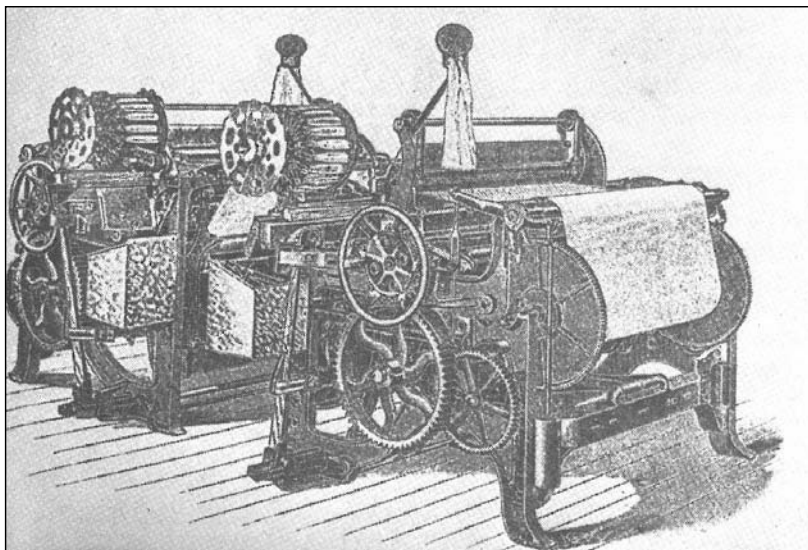
Po vojni je tekstilna industrija razmeroma hitro obnovila proizvodnjo. V okviru ministrstva za industrijo prve slovenske vlade je bila ustanovljena tudi Uprava tekstilne industrije. Uprava je prevzela funkcijo centraliziranega vodenja vseh tekstilnih podjetij, ki je obsegalo organizacijo proizvodnje, nabavo surovin, distribucijo izdelkov, plan, statistiko, finance in kadrovske politike. Konec leta 1946 se je uprava preimenovala v Direkcijo tekstilne industrije, ki je prevzela vsa poddržavljena podjetja republiškega pomena; ustanovljena je bila še Zvezna direkcija, v katere pristojnosti so bila samo največja podjetja (MTT Maribor, Tekstilindus in Inteks v Kranju). Leta 1951 so bile direkcije in tudi vsa centralna skladišča ukinjena. Podjetja so začela samostojno poslovati, iz poslovnih interesov pa so osnovala Združenje tekstilne industrije. Tekstilna industrija se je začela hitro razvijati v večja podjetja, se specializirati in razvijati nove proizvodne programe, predvsem izdelavo konfekcije in trikotažnih izdelkov. Močno se je povečala tudi industrija volnenih izdelkov po izgradnji novih tekstilnih tovarn Novoteks v Novem mestu in Bače v Podbrdu; povečali so tkalnico v Zapužah in zgradili novo predilnico.

Vsa tekstilna industrija je leta 1950 zaposlovala 32.000 delavcev; zaposlovanje je bilo zelo ekstenzivno. Proizvodnjo so povečevali samo z novimi zaposlitvami. Večina je bila zaposlena v bazični tekstilni industriji, ki ni bila bistveno večja kot pred vojno; povečali so se le obrati volne, sintetičnih vlaken in svile. Številna manjša tekstilna podjetja so po poddržavljenju prenehala obratovati, njihove stroje so preselili v večje tovarne. Število tekstilcev v Mariboru in Kranju se je zmanjšalo skoraj za polovico in tovarne so se združile v večja podjetja, podobno je bilo tudi v Celju in Ljubljani. Tekstilna industrija se je začela razvijati na novih lokacijah, širila se je na Dolenjsko, v Belo krajino, v Prekmurje in na Primorsko; v manjših mestih, na podeželju in v gospodarsko nerazvitih območjih je gradila nove tovarne ali pa tam odpirala posamezne tekstilne obrate. Namesto prejšnjih tekstilnih centrov se je razvijala policentrično in razprostranjena je bila po vsej Sloveniji.

Do konca petdesetih let je tekstilna industrija pokrila večino domačih potreb in odpravila pomanjkanje tekstilnega blaga za široko potrošnjo.

Slika 6: Primerjava med avtomatskimi statvami iz leta 1913 in avtomatskimi brezčolničnimi statvami iz sedemdesetih let 20. stoletja

Vir: 150 let slovenske tekstilne industrije (ur. Milan Maver. Ljubljana 1978, str. 8 in 42).

V šestdesetih letih domače tržišče še ni bilo zasičeno, v izvoz se je tekstilna industrija začela usmerjati predvsem zaradi zagotavljanja deviz, ki jih je potrebovala za uvoz surovin, reprodukcijskega materiala za oblačilno konfekcijo, številne tovarne perila, posteljnega perila, odej in druge konfekcije, vezenin, zaves, dekorativnih in tehničnih tkanin, zaščitnih oblačil ter sanitetnega materiala in za tovarne pletenin, ki so se v tem času že močno razvile. V sedemdesetih letih se je zelo povečal uvoz končnih tekstilnih izdelkov, ki je popestril izbiro, je pa tudi zapolnil tržišče. Domača tekstilna proizvodnja se je med tem časom še povečala; začele so se kopičiti zaloge neprodanega blaga. Nujna je bila preusmeritev na izvoz, ki pa ni bil dovolj učinkovit. Izvoz je obsegal predivo, sukanec, dekorativne in tehnične tkanine, konfekcijo in trikotažo; skoraj polovico vrednosti izvoza so od konca sedemdesetih let predstavljali dodelavni oziroma lohn posli.

Razen tega so tudi tekstilne tovarne same začele izdelovati izdelke za široko potrošnjo. Tekstilana Kočevje se je v sedemdesetih letih popolnoma preusmerila na odeje in pregrinjala, Zapuže so povečale ta del proizvodnje, Novoteks, Ajdovščina in Prebold so izdelovali oblačilno konfekcijo, v Trziču in celjski Metki so iz svojega blaga izdelovali posteljnino, v Industrijskih so šotori, prti in drugi končni izdelki presegli nekdanjo proizvodnjo platna, v Tosami pa cigaretni filtri proizvodnjo sanitetnega materiala. Leta 1978 so bile v Sloveniji naslednje tekstilne tovarne.⁶

Tabela 3: Tkalnice in predilnice v Sloveniji leta 1978

Podjetje	Število zaposlenih	Prihodek v milijonih din	Proizvodni program
MTT Maribor Obrati: Melje, Merinka, Tabor, Sukančarna, Teksta	5134	1579,36	Bombažna, stan., sint. in volnena preja, tkanine, sukanec, trakovi, tiskanje, barvanje
Tekstilindus, Kranj Obrati: Predilnica, Tkalnica, Plemenitilnica	2330	543,20	bombažna, stanična in sintetična preja, tkanine
Bombažna predilnica in tkalnica, Trzič Obrati: Predilnica, Tkalnica, Plemenitil, Konfekcija	1277	329,03	bombažne tkanine, posteljnina

⁶ France Kresal: Vloga in pomen tekstilne industrije v industrializaciji Slovenije. V: Mikužev zbornik (ur. Zdenko Čepič, Dušan Nečak, Miroslav Stiplovšek). Ljubljana: 1999, str. 27–38.

Podjetje	Število zaposlenih	Prihodek v milijonih din	Proizvodni program
Tekstilna tovarna Prebold	979	384,72	tkanine, drobna konfekcija
Metka Celje Obrati: tkanine Celje, konfekcija Kozje	902	247,53	modne tkanine, posteljina
Tekstina Ajdovščina Obrati: predilnica, tkalnica, konfekcija	753	275,86	bombažna, stan. in sint. preja in tkanine, drobna konfekcija
Gorenjska predilnica Škofja Loka Obrati: predilnica, kodranka, kemija	860	470	bombažna, volnena in sintetična preja, nylon, poliester, jersey
Predilnica Litija	551	194,77	bombažna, stanična in sintetična preja
IBI Kranj, industrija bombažnih izdelkov	515	228,47	tkanine iz bombažne in sintetične preje
Novoteks Novo mesto Obrati: Novo mesto, Metlika, Vinica	2278	855,10	preja iz naravnih, sint. in umetnih vlaken, tkanine, konfekcija
Sukno Zapuže	423	136,78	volneno blago in odeje
Tekstilna tovarna Majšperk	466	171,40	tkanine za plašče in obleke, volna za ročno pletenje
TVI Bača Podbrdo	333	101,49	volnene tkanine
Svila Maribor	755	289,75	tkanine iz naravne in umetne svile
Tekstilana Kočevje	1194	442,13	odeje in pregrinjala
Induplati Jarše industrija platnenih izdelkov	1153	392,70	impregnirane in tehnične tkanine, konfekc. izdelki: šotori, cerade, prti, zavese ipd.
Tekstil Ljubljana proizvodno in trgovsko podjetje Obrati: Predilnica Medvode, Tekstilna Medvode, Tkalnica Vižmarje, Filc Megeš, Motvoz in platno Grosuplje, Angora Ljubljana, Tonosa Savlje, Moda Gornja Radgona, ČIB Bovec, Kuk Kobarid, Galant Ljubljana, Tekstil Commerce, Maloprodaja	2668	1636	proizvodnja preje, tkanin, vrvi in vrvarskih izdelkov, tehničnih tkanin, pletenin, konfekcije in drobne galanterije; trgovina na debelo in na drobno

Tabela 4: Industrija oblačilne konfekcije v Sloveniji leta 1978

Podjetje	Število zaposlenih	Prihodek v milijonih din	Proizvodni program
Mura Murska Sobota tovarna oblačil in perila	3814	1098,85	moške in ženske obleke, perilo, konfekcija
Labod Novo mesto tovarna oblačil	1950	541,91	moška, ženska, otroška konfekcija
Toper Celje tovarna modne konfekcije Obrati: Celje, Šentjur, Mislinja, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj, Slovenj Gradec	2036	609,62	damsko in moško perilo, športna konfekcija, jeans konfekcija, zaščitna delovna konfekcija
Lisca Sevnica konfekcija Sevnica, Obrati: Krmelj, Zagorje, Senovo	1754	477,97	ženski nedrčki, stezniki in kopalke
Jutranjka Sevnica industrija otroške konfekcije	1259	305,00	otroška konfekcija
PIK Maribor Obrati: Perilo, Vezenina, Lenart	1634	278,86	moško in žensko perilo, ženska konfekcija, nogavice, posteljnina, vezenine, otroška konfekcija
Univerzale Domžale industrija oblačil	568	155,33	moška, ženska in otroška oblačila, pokrivala
Kors Rogaška Slatina konfekcija oblačil	502	106	hlače in plašči za odrasle in otroke
Komet Metlika konfekcija	418	75,03	konfekcija
Elkroj Mozirje modna konfekcija	387	164,94	moške, ženske in otroške hlače, krila
Trikon Kočevje tovarna pletenin in konfekcije	316	61,72	moške, ženske in otroške hlače, baby garniture
Gorenjska oblačila Kranj	353	109,96	ženska konfekcija
Konfekcija Triglav Kranj	239	82,95	ženska, otroška in zaščitna oblačila, posteljnina
Kokra Kranj	190	30,00	ženska lahka konfekcija
Kroj Škofja Loka	400	130,00	ženski, moški plašči, ženski kostumi, moški površniki
Novost Ljubljana Konfekcija	212	52,01	ženska modna konfekcija, večerne obleke
Šešir Škofja Loka tovarna klobukov	295	63,65	klobuki, pokrivala, tulci

Tabela 5: Industrija pletenin v Sloveniji leta 1978

Podjetje	Število zaposlenih	Prihodek v milijonih din	Proizvodni program
Rašica Ljubljana tovarna pletenin, Obrati: Gameljne, Beltinci, Horjul, Moravče, Ambrus	1360	273,26	pletenine, trikotaža
Pletenina Ljubljana, tovarna trikotažnega perila	960	233	bombažno perilo, pižame, kopalke, trikotaža, športni program ADIDAS
Polzela, tovarna nogavic	1105	400	ženske in moške nogavice
Almira Radovljica Obrati: Radovljica, Bohinj, Nova Gorica	792	202,87	vrhnje pletenine
BETI Metlika Obrati: Metlika, Črnomelj, Mirna peč, Dobova	1552	420	trikotažna konfekcija, metrsko blago, pletiva, preje in volne za ročno pletenje

Tabela 6: Industrija dekorativnih tkanin, tekstilnih izdelkov za gospodinjstvo, tehničnih tkanin in drugih izdelkov iz tekstila v Sloveniji leta 1978

Podjetje	Število delavcev	Prihodek v milijonih din	Proizvodni program
Dekorativna Ljubljana, tovarna dekorativnih tkanin	1460	616,930	dekorativne tkanine, prti, blazine, pregrinjala
Vezenine Bled Obrati: Bled, Vipava, Kočevje, Ilirska Bistrica	752	170,48	strojno izdelovanje čipk, vezenin, zaves in pletenin, dekorativni izdelki, ženska in otroška konfekcija
Velana Ljubljana, tovarna zaves	387	221,39	pletene in tkane zaves
Tosama Domžale, tovarna sanitetnega materiala	970	497,43	sanitetni material, izdelki za žensko in otroško higieno, cigaretni filtri
Odeja Škofja Loka, tovarna prešitih odej	147	97,97	prešite odeje, posteljni vzglavniki, spalne vreče
TVO Škofja vas, tovarna volnenih odej	115	28,13	volnene odeje
Svilanit Kamnik	774	270,75	brisače, kopalni plašči, svila, kravate, šali
Juteks Žalec, tekstilna tovarna	457	197,80	jutina preja, tkanine, vreče, filc in PVC talne obloge

Podjetje	Število delavcev	Prihodek v milijonih din	Proizvodni program
Deloza Zagorje ob Savi	372	80,16	delovne in zaščitne obleke, zaščitne rokavice, čevlji
Tekstilna industrija Otiški vrh	788	76,21	konfekcioniranje in barvanje hlačnih nogavic, konfekcija oblačil
Trak Megeš tovarna pozamenterije	201	49,37	pozamenterija, konfekcija, drobna konfekcija
Totra Ljubljana	120	55	vrvice, elastike, vezalke
Indip Lendava industrija dežnikov	467	84	dežniki, sončniki, gugalniki, taborniška oprema

Tabela 7: Tekstilna industrija Slovenije leta 1978 po panogah⁷

Tekstilna panoga	Število podjetij	Število delavcev	Prihodek v milijonih v \$	Prihodek na delavca v \$
Tkalnice, predilnice	14	18.244	323,5	17.733 \$
Dekor. tehn. tkanine	18	9.118	242,4	26.585 \$
Konfekcija	23	14.648	219,6	14.991 \$
Pletenine, perilo	12	10.514	142,1	13.517 \$
Skupaj	67	52.524	927,6	17.661 \$

Do leta 1978 se je v Sloveniji razvilo 67 večjih tekstilnih podjetij s 155 industrijskimi obrati, v njih je bilo zaposlenih 52.524 delavcev. To število je predstavljalo 15,2 odstotkov vseh industrijskih delavcev v Sloveniji. Vrednost proizvodnje je dosegla 17,5 milijarde dinarjev ali 10 odstotkov vrednosti vse industrijske proizvodnje v Sloveniji. Delež slovenske tekstilne industrije v jugoslovanski je bil 21,6 odstoten. Zmogljivost in obseg te proizvodnje sta presegala potrebe domačega trga. Slovenska tekstilna industrija je izvažala velik del proizvodnje in z izvozom krila 70 odstotkov stroškov svojega uvoza surovin in reprodukcijskega materiala. Njeno vlogo in pomen je opredeljevala stopnja splošnega gospodarskega razvoja Slovenije. V industrijsko nerazvitem obdobju pred drugo svetovno vojno je bila s 25,5 odstotkov vrednosti vse industrijske proizvodnje na prvem mestu tako po številu zaposlenih kot po splošnem pomenu za nacionalno

⁷ Tabela je sestavljena po podatkih publikacije 150 let slovenske tekstilne industrije (ur. Milan Maver). Ljubljana 1978, str. 46–71. Dinarske vrednosti, ki so navedene v publikaciji, so preračunane v dolarske vrednosti po podatkih o deviznih kurzihi za leto 1978. Devizni kurzevi, nastavak. V: Jugoslavija 1918–1988 : Statistički godišnjak (ur. Dušan Miljković). Beograd 1989, str. 149.

gospodarstvo. V razvitejšem obdobju se je njen pomen zmanjšal. Leta 1975 je bil njen delež 13,4 odstotkov vrednosti vse industrijske proizvodnje in 7 odstotkov vrednosti družbenega proizvoda slovenskega gospodarstva, leta 1978 pa le še 10 odstotkov prvega kazalnika. Drugo mesto slovenske tekstilne industrije leta 1978 je bil realen odraz njene gospodarske moči. Do konca sedemdesetih let je tekstilna industrija v Sloveniji dosegla razvojni vrh, kot ga je omogočalo domače tržišče. V osemdesetih letih tak razvoj ni bil več mogoč, zaradi ekonomske neučinkovitosti pa izvozna usmeritev ni bila dovolj uspešna. Tekstilna industrij je začela stagnirati, številna podjetja niso bila sposobna vključiti se v tržno gospodarstvo in konec osemdesetih let so začela propadati. V devetdesetih letih se je ta trend samo še poglobil. Število delovnih mest se je zmanjševalo in sredi leta 2009 jih je bilo samo še 18.000. Plače v tekstilni industriji so bile za 40 odstotkov nižje od slovenskega povprečja (leta 1978 so zaostajale za 17 odstotkov, leta prej samo za 13 odstotkov) in minimalne plače je prejemale 15 odstotkov zaposlenih. Ker se slovenska tekstilna industrija ni lotila strukturnih sprememb, ki bi omogočale višjo dodano vrednost, je šlo vedno več podjetij v stečaj.

Mednarodni trg tekstila je vedno obvladoval razviti svet. Tekstilna industrija, ki je sicer doživljala velikanski tehnološki napredek, je po stopnji ekonomske učinkovitosti vendarle bila izpod povprečja in so jo v razvitem svetu postopno izrivali na rob gospodarske rentabilnosti v dežele s cenejšo delovno silo. Na take trende tehnološkega in ekonomskega razvoja tekstilne industrije in mednarodne trgovine se je tekstilna industrija v Sloveniji najprej ustrezno odzvala, v zadnjem obdobju po uvedbi tranzicije pa ne.

